

ז' זרעו לזרע הוא שזרעו להפיק ממנו זרעים ולא לאוכלו ירק: והאפונין הגמלונין "אלחמך" הגדול, וכבר פירשנוהו (כלאים פ"ג מ"ג): משתרמלו משתכסו ציסקן. ותורמל כלשונם הוא הכלי שעושין מעור ונוטלין אותו הרועים והולכי דרכים לשים בו זרע ותולין אותו בצואה, ודימהו צו את הקליפות שעל האפונין לפי שהיתה נורת אותו הכלי בזמנם כלורת אותן הקליפות. והלכה כר' שמעון שזרי: ט דרכו של הבצל שאם נרטב לאחר שנעקר מן הארץ הוא נומח ומוציא

כדלמרינן צפרק המוילא יין (שבת דף פ:) אנפקינן שמן זית שלא הציא שליש שמשיר את השיער ומעדין את הצמר ודלמרינן צפרק ואלו עוברין (פסחים דף מז:) עמילין של טבחים [פת] תצואה שלא הציאה שליש. ומהאי [טעמא] נמי ניחא דקשיא ליה טפי צפ"ק דר"ה (דף יג:) אתצואה ויחיס מנא לן דלזלינן צמר שליש, [כיון] דמקודם לכן חזו. ומיימי ראייה משביעית, דאפילו לשביעית לא משערינן עד הצאת שליש כ"ש להתחייב צמעשר, דהא שאר חילנות דלזלינן לשביעית צמר חנטה לאפ"ה לא מחייבי צמעשר עד דמטו לשיעור המפורש בהן: ז' כיוצא בהן. צמר השרשה (באורו) [כאורז] 27 ודוחן, צין לענין מעשר צין לענין שביעית. ודוקא זרעו לזרע אבל זרעו לירק אזלינן צמר לקיטה כירק. והשתא

ז' ר' שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה כיוצא בהן רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין כיוצא בהן רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו לפני ראש השנה: ט בהבצלים הסריסים ופול המצרי שמנע מהם לבלבדים ירוקים, ויש צמינו שאין דרכו צדק, ומין זה הוא הנקרא בצל"ם הסריסים. המשילום לסריס שאינו מוריע. ואין זורעין מין זה אלא בצדמה שמסקין אותה, רצנן דפליגי עליה סברי דלזלינן צמר לקיטה. וקשה [ד] צפ"ק דר"ה (דף יג:) דפסיק שמואל כר' שמעון שזורי 27 צמר לקיטה וקשה לר' הירש לפני ראש השנה ומקלחו השריש לאחר ר"ה לזכר גורנו ותורם, ולאו מטעמיה דליהו סבר יש צילה ושמואל סבר אין צילה, אלא משום דהכל הולך אחר גמר פרי, אדרבה כל שכן דהוה ניחא טפי אם היה פוסק הלכה כדברי חכמים דקא סברי פול המצרי צמר לקיטה 28. ואפילו תמני לומר דליכא רצנן צברייתא דסבירא להו פול המצרי צמר השרשה ולית להו לזכר גורנו, מכל מקום לימא הלכה כרצנן דמתניתין דשביעית והוה ניחא טפי מכר' שמעון שזורי. וי"ל דשמואל צא לפסוק כר' שמעון שזורי בכל דבר אפילו באורז ודוחן ופרגין ושומשמינן, ולאו מטעמיה [ד]טעמיה דרבי שמעון משום דיש צילה וזכר גורנו ושמואל סבר אין צילה אלא משום דהכל הולך אחר גמר פרי. ואע"ג דבהקדמין רבה (מנחות דף ל:) מיימי היא דפול המצרי ולא מיימי היא דאורז ודוחן ופרגין ושומשמינן כלל, מכל מקום נפקא מינה לגבי היא. וצירושלמי (הל' ה) מיימי צרייתא דמני ר' שמעון שזורי שש מדות אמרו חכמים צפול המצרי, ובסוף פרק ח' דכלאים כתבתי: שתירמלו. אמרינן בירושלמי (ס"ט) מהו תירמלו עבדין קנקולין. ופי' צערין שהקשו ועשו [כמין] כים כמו תרמילו (שבת לא.). כלומר אימתי הן כיוצא בהן, צומן שתיירמלו לפני ראש השנה: תניא בתוספתא (פ"ג). אמר רבן שמעון צן גמליאל לא נחלקו צית שמאי וצית הלל על הגמור לשעבר, ועל של הכן לעתיד לבא. על מה נחלקו על התורמל, שצית שמאי אומרים לשעבר וצ"ה אומרים לעתיד לבוא 30. פירוש. לשעבר. דמתעשר לשעבר. וגבי 31 פול המצרי מיתניא: תניא בתורת כהנים. מנין לאורז ודוחן ופרגין ושומשמינן [שהשרישן] לפני ראש השנה שכוסין אותן שביעית, תלמוד לומר ואספת את תצואתה [שביעית] וקרא (ה). יכול אע"פ שלא השרישו, תלמוד לומר שש שנים תזרע ואספת (ש"ס), ששה זורעין וששה אוספין ולא ששה זורעין ושבעה אוספין: ט בהבצלים הסריסים. מפרש צירושלמי (הל' ו) צלליא קופרא 32 ולא עבדין זרע. וקורין אותן צ"ש צל"ז: ופול המצרי. שזרעו לירק, דאי זרעו לזרע התנן לעיל כיוצא בהן דצמר

עין משפט נר מצוה א מ"י פ"א מהל' מעשר שני הל' י ומ"י פ"ד מהל' שמיטה ויוצל הל' יד סמג לאזין רסא. ב מ"י פ"ד מהל' שמיטה ויוצל הל' ז ופ"א מהל' מעשר שני הל' י.

מסורת הש"ס (א) ר"ה דף יד:

רמב"ם דפוס ישן

ז' זרעו לזרע. פירוש שרעו לזרע לקחת ממנו זרע ולא לאכילה: האפונין הגמלונין. הם הגסים וכבר פירשנוהו: משתרמלו. פירוש משיכנסו בצלקונן ותורמל בלשונם הוא כלי עור יעשוה הרועים והולכי דרך לתת בו צידם וצרכיהם ותולין אותו על צוארן והוא מדמה אליו המכסה אשר על האפונין מפני שהיה כתבנית הכלי ההוא בזמנם כתבנית קליפת האפונין ואין הלכה כר' שמעון שזורי: ט ענין הבצלים כשימצאם לחות אחר שיעקרו אותם מן הארץ יצמחו ויוציאו פרחים מבפנים ויש ממנו מין שאין דרכו כך והוא נקרא בצל"ם סריסים. המשילו אותם לסריס שאינו מוליד ולא יזרעו המין הזה אלא במקום משקה ומפני זה אמר

הערות לר"ש

27 הרא"ש. *27 כ"י. ובר"י: כר' יוסי בן כיפר. 28 והגם שגמר פרי אינו לקיטה, ע"י חזו"א ס"ז סק"ז (רד"א סופר). 30 בהגהות הגר"א: שב"ש אומרים לעתיד לבא ובי"ה אומרים לשעבר. 31 רשום חצי עיגול קודם מילת וגבי (ועיין בהגהות הגר"א על התוספתא) (הג' הגר"א). 32 כ"י. ובר"י: כופראי.

ליקוטים

ח. במשנה. פול המצרי שזרעו לזרע כו'. ע"י פי' המב"ם והרע"ב. ורש"י בר"ה (יג ב') פי' [שזרעו לאורז] לאכלו את זרעו, ונראה כוונתו דהיינו לאכלו כשיתבשל ויתבשר כל צרכו. ולירק, היינו לאכלו כשהוא עדיין לח, כמו בזמנינו הפולין והקטניות. (רש"ש)

רא"א כו' משתרמלו כו'. פליג על ר"ש דאמר כיוצא בהן דהיינו בתר השרשה ואמר הוא דלא, אלא אזלינן בתר הבאת התורמל, ופי' ה"ש הביאו גם התרי"ט נפלא ממני. (רש"ש)

[מכאן שייך לעיל עמוד רא] 1. במשנה. או הרכיב יעקור. בר"ה (י): גריס דברי ר"א וביבמות גריס כמו כאן.

(מ"ל) ר"י כל הרכבה שאינה קולטת לג' ימים כו'. הוא הדין נטיעה והברכה, כדמשמע בר"ה (י) (ב') ובפסחים (נה). אלא מאי דסיים ת"ק נקט ועמש"כ פ"ב דפאה מ"ז. (רש"ש)

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

התרמל שביט שמאי אומרינן לשעבר ובית הלל אומרינן לעתיד לבא. ת"ר בספרא מנין לאורז ולדוחן ולפרגין ולשמשמינן שהשרישו לפני ראש השנה (כוונסו) [שכוונסן] 3 אתה בשביעית ת"ל ואספת את תצואתה בשביעית, יכול אף על פי שלא השרישו ת"ל שש שנים תזרע ואספת, ששה זרעים וששה אסיפים לא ששה זרעים ושבעה אסיפים. ט בהבצלים הסריסים. גרסינן [בירוש'] בצלין הסריסין, אילין בצליא בוכראי דלא עבדין זרע. בלע"ז קופיצי. ופול המצרי. גרסינן בכלאים (ירושלמי פ"ח ה"ג) א"ר יונה בוצראה הדין פולא מצראה, כד הוא רטוב אינון צווחין ליה לובי, וכד הוא נגיב צווחין ליה פול המצרי. שמנע מהם

לשביעית בין למעשר. ז' ר' שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לשם זרע מתחלה כיוצא בהן. פי' שוה לאורז ודוחן ומתעשר לשעבר ומותר בשביעית אבל אם (זרען) [זרען] 1 לאכלו ירק בשעת לקיטתו עישורו כירק. ר"ש אומר [אפונין] 2 הגמלונין כיוצא בהן. ואזלינן בתר השרשה ומתעשרין 1 לשעבר ומותרין בשביעית. רבי אציעור אומר וכו'. כלומר אימתי האפונין הגמלונין מתעשרין לשעבר, כשתירמלו לפני ר"ה פי' הקשו ועשו כמים כמו תרמילו. ירושלמי. מהו תירמלו, עבדין קנקולין. תניא (תוספ' פ"ב) אמר רבן שמעון בן גמליאל לא נחלקו על הגמור שלשעבר ועל העשבין שהוא לעתיד לבא. ועל מה נחלקו על 1 כנצ"ז. 2. הגהת הגר"ז. 3 ד"ש.

פירוש הרא"ש

דאי זרעו לזרע הא תנן לעיל כיוצא בהן דלזלינן צמר השרשה ואפילו לא מנע מהם מים מתעשרין לשעבר. ואם מנע מהם מים ה"י זום לפני ר"ה אז הם גדלים על מי שנה שעברה, ואח"כ כר' יוסי הגלילי דלמר צפ"ק דר"ה (דף יד) צאספך מגרנך ומיקצך מה גורן וקצ מיומדים שהם גדלים על מי שנה שעברה מתעשרים לשנה שעברה יאלו ירקות שגדלים על מי

ז' כיוצא בהן. דלזלינן צמר השרשה כאורז ודוחן צין לענין מעשר צין לענין שביעית ודוקא זרעו לזרע אבל זרעו לירק אזלינן צמר לקיטה: שתרמלו. פירש צערין שהקשו ועשו כמין כים כמו תרמילו (שבת לא.) אז הם כיוצא בהם: ט בהבצלים הסריסים. מפרש צירושלמי צלליא קופראי דלא עבדין זרע וצל"ז סירוטס. שזרעו לירק